

Guia d'actuació davant les violències sexuals per a locals i altres espais d'oci nocturn en el context del consum d'alcohol i altres drogues

Coordinació:

Sub-direcció General de Drogodependències (Agència de Salut Pública de Catalunya)

Observatori Noctàmbul@s (Fundació Salut i Comunitat)

Autoria:

Observatori Noctàmbul@s (Fundació Salut i Comunitat)

Disseny i maquetació:

Inés Jiménez - www.cosasdelai.com

noctàmbul@s

Sub-direcció General de Drogodependències

Salut/Agència de Salut Pública de Catalunya

Barcelona - 2020

Índex

1. Per què aquest material?	4
Presentació.....	5
Objectius de la Guia	6
Sobre nosaltres	6
2. Què són les violències sexuals als espais i entorns festius i com es relacionen amb el consum de substàncies?	8
Conceptes bàsics i definicions	9
Tipologia de les violències sexuals	10
Violències sexuals: algunes dades.....	12
Algunes idees sobre violències sexuals, oci nocturn i consum d'alcohol i altres drogues.....	14
3. Quin és el marc legal i normatiu en què ens basem?	16
4. Què cal fer per abordar les violències sexuals als espais d'oci?	18
Preguntar-se quin model d'oci estem oferint i si estem promovent uns espais lliures de sexisme ..	19
Establir uns principis fonamentals d'actuació per abordar les violències sexuals.....	20
Planificar i aplicar accions segons els eixos d'actuació	22
Valorar si les accions estan funcionant o cal millorar-les	29
Resum dels passos a seguir	30
5. Recull de recursos	32

1

Per què aquest material?

Presentació

Els assetjaments, abusos i agressions sexuals, que es donen principalment vers les dones a causa de es desigualtats de gènere, són fenòmens estructurals que tenen lloc a tots els espais de la vida.

Els espais d'oci, en especial els de festa i oci nocturn, són alguns dels espais on aquestes violències són més freqüents i adopten formes més específiques i que, sense un abordatge multidimensional amb la implicació de tots els agents que hi intervenen, difícilment es poden prevenir.

En el marc de les actuacions del projecte Q de Festa, impulsat per la Sub-direcció General de Drogodependències amb l'objectiu de prevenir i abordar les violències masclistes, es va identificar que les persones organitzadores de festes, així com els i les responsables dels locals i altres espais d'oci nocturn, demanaven disposar d'eines pràctiques per prevenir i actuar davant les violències sexuals que puguin tenir lloc als mateixos establiments, especialment en contextos de consum d'alcohol i altres drogues.

Aquest material, elaborat en col·laboració amb l'Observatori Noctàmbul@s de la Fundació Salut i Comunitat, pretén donar resposta a aquesta necessitat i ser una eina que permeti, a partir de conceptualitzacions i apunts teòrics i pràctics, pensar i analitzar millor les dinàmiques de les violències i, sobretot, facilitar estratègies i recomanacions sobre com prevenir-les i abordar-les des dels espais d'oci nocturn.

Joan Colom i Farran
Sub-director General de Drogodependències

Objectius de la Guia

- 1 Sensibilitzar sobre les **violències sexuals** i les **desigualtats de gènere** associades
- 2 Oferir unes **pautes bàsiques d'actuació** davant situacions de violències sexuals segons els eixos de prevenció, detecció, atenció i recuperació
- 3 Facilitar **eines per reduir les violències sexuals als locals** i altres espais d'oci nocturn quan hi ha consum d'alcohol i/o altres drogues
- 4 **Promoure la corresponsabilitat** i les accions encaminades a facilitar **canvis estructurals**

Sobre nosaltres

Salut / Agència de Salut Pública de Catalunya
Sub-direcció General de Drogodependències

Què és la Sub-direcció General de Drogodependències

La Sub-direcció General de Drogodependències de l'Agència de Salut Pública de Catalunya desenvolupa les línies estratègiques i d'actuació en les àrees de prevenció, assistència, reducció de danys i reinserció social relacionades amb el consum de drogues i els riscos associats. També, en prevenció i promoció de la salut mental. Totes les actuacions estan emmarcades en el Pla de drogues i addiccions comportamentals 2019-2023, en el Pla de salut de Catalunya, el Pla interdepartamental de salut pública (PINSAP) i el Pla de salut i Pla director de salut mental i addiccions.

La Comissió Interdepartamental sobre Drogues és l'òrgan de treball per garantir l'abordatge transversal de les drogodependències entre els diferents departaments de la Generalitat i altres administracions i entitats del sector.

Més informació: drogues.gencat.cat

Què és el projecte Q de Festa! Nits de Qualitat

Q de Festa! és un distintiu que reconeix aquells espais de música i ball que compten amb un seguit de recursos i serveis relacionats amb la salut, el benestar i la qualitat. Es tracta d'un projecte de la Sub-direcció General de Drogodependències de la Generalitat de Catalunya per a la prevenció i la reducció de riscos en el context de l'oci nocturn.

El distintiu de qualitat en l'oci nocturn implica la indústria privada de l'oci i el món local en les polítiques de Salut Pública, per una nit més segura, atractiva i saludable. L'espai ha de fer 10 criteris obligatoris per a obtenir la distinció de la Generalitat de Catalunya. El criteri "gènere" implica formar el personal de l'espai en prevenció de violències sexuals, tenir un referent del tema al local, visibilitzar el pòster de recomanacions i comptar amb un punt lila en cas que sigui una festa major, un festival, o algun acte extraordinari de durada determinada.

Més informació: www.qdefesta.cat

noctàmbul@

Què és el projecte Noctàmbul@

Es tracta d'una iniciativa de la Fundació Salut i Comunitat per a la prevenció de les violències sexuals en entorns d'oci nocturn a través de la recerca, la formació, la sensibilització i l'acompanyament a municipis i entitats en l'elaboració de protocols per a l'abordatge de violències masclistes en els espais públics d'oci i el disseny de polítiques públiques amb perspectiva de gènere.

Més informació: www.drogasgenero.info

2

Què són les violències sexuals als espais i entorns festius i com es relacionen amb el consum de substàncies?

Sexisme

"Ideologia que defensa la divisió de la societat per raó de la diferència dels sexes i el manteniment d'unes normes de comportament que corresponen a aquesta divisió. Conjunt d'actituds que es caracteritza pel menyspreu o la desvaloració de tot el que són o fan les dones¹".

Diccionari de la llengua catalana

El sexisme és, per tant, una manera de pensar i de fer que reproduceix una mirada que divideix a dones i a homes segons unes diferències en un marc de **relacions jeràrquiques i desiguals** que infravalora les dones i tot el que està associat a allò femení.

Violència masclista

"És aquella que s'exerceix contra les dones com a manifestació de la discriminació i de la situació de desigualtat en el marc d'un sistema de **relacions de poder dels homes sobre les dones** i que, produïda per mitjans físics, econòmics o psicològics, incloses les amenaces, les intimidacions i les coaccions, tingui com a resultat un dany o un patiment físic, sexual o psicològic, tant si es produeix en l'àmbit públic com en el privat".

Llei 5/2008 del dret de les dones a erradicar la violència masclista

Violència sexual

"És tot acte sexual, la temptativa de consumir un acte sexual, els comentaris o insinuacions sexuals no desitjats, o les accions per a comercialitzar o utilitzar de qualsevol altra manera la sexualitat d'una persona mitjançant coacció per una altra persona, independentment de la relació d'aquesta amb la víctima, en qualsevol àmbit, inclosos la llar i el lloc de treball".

Organització Mundial de la Salut²

¹ Institut d'Estudis Catalans: *Diccionari de la llengua catalana* (2a edició).

² Organització Mundial de la Salut: *Sexual violence Understanding and addressing violence against women*, 2013.

També pot haver-hi violència sexual si la persona no està en condicions de donar el seu consentiment, per exemple quan està sota els efectes d'un estupefaent, adormida o mentalment incapacitada:

"Les violències sexuals són un tipus de **violència masclista**, la seva característica principal és que utilitza el sexe com a forma de **control i dominació** vers les dones³".

Institut Català de les Dones

LGBTifòbia

És la **intolerància, rebuig o discriminació** que es dona cap a les persones que formen part dels col·lectius LGBTI: **lesbianes, gais, bisexuals, transgènere i intersexuals**.

L'assetjament per raó de l'orientació sexual, la identitat de gènere o l'expressió de gènere seria "qualsevol comportament basat en l'orientació sexual, la identitat de gènere o l'expressió de gènere d'una persona que tingui la finalitat o provoqui l'efecte d'atemptar contra la seva dignitat o la seva integritat física o psíquica, o de crear-li un entorn intimidador, hostil, degradant, humiliant, ofensiu o molest".

Llei 11/2014, del 10 d'octubre, per garantir els drets de lesbianes, gais, bisexuals, transgènere i intersexuals i per a eradicar l'homofòbia, la bifòbia i la transfòbia

Tipologia de les violències sexuals

Segons la Llei orgànica 10/1995, de 23 de novembre, del Codi penal i el Protocol de seguretat contra les violències sexuals en entorns d'oci de 2019 del Departament d'Interior de la Generalitat de Catalunya, les violències sexuals penalitzades són les següents:

Codi penal: delictes

ART. 181

Abús sexual

Atemptat contra la llibertat o indemnitat sexual sense consentiment i **sense violència ni intimidació**.

TIPUS AGREUJAT:

Accés carnal via vaginal, anal o bucal o introducció d'objectes a les dues primeres dues.

3 Institut Català de les Dones: *Campanya Les dones tenim dret a viure lliures de violències sexuals*, 2018.

ARTS. 178-179

Agressió sexual

Atemptat contra la llibertat o indemnitat sexual sense consentiment, **amb violència i/o intimidació**.

TIPUS AGREUJAT (VIOLACIÓ):

Accés carnal via vaginal, anal o bucal, o introducció d'objectes a les dues primeres dues.

ART. 184

Assetjament sexual

Demandes de favors sexuals en el marc d'una **relació laboral, docent, o de prestació de serveis**, habitual.

ART. 185

Exhibicionisme

Actes d'exhibició obscena **davant de menors o persones discapacitades** necessites d'atenció especial. Inclou masturbació.

ART. 172 TER.

Assetjament il·legítim o stalking

Assetjament de manera insistent i reiterada que **afecta de manera greu** al desenvolupament de la vida quotidiana de la víctima.

ART. 197.7

Difusió de vídeos sexuals

Difusió d'imatges privades sense consentiment, encara que hi hagués consentiment durant la gravació.

Protocol de seguretat contra les violències sexuals en entorns d'oci del Departament d'Interior: Infraccions administratives

Exhibicionisme obscè o masturbació en espais públics

Davant de persones adultes. A diferència del CP (Codi Penal) que només ho preveu davant de menors o discapacitats. Ha d'incloure un component d'obscenitat, per diferenciar-lo del nudisme.

Injúria sexual

Manifestacions verbals degradants o humiliants que ofenen la dignitat de les dones. Situació intimidatòria, hostil o ofensiva.

Seguiment obscè

Seguiment a una persona o grup, mantenint conductes sexuals o obscenes. Es diferencia del delictes de l'assetjament il·legítim del CP, en la "**manera puntual**" i no reiterada.

Obtenir imatges de parts íntimes

Upskirting. Captació d'imatges o vídeos sense consentiment. En cas que no hi hagi difusió del tipus de l'art. 197 del CP.

Acorralament

Bloquejar el pas d'una persona o intentar limitar el seu moviment, **amb finalitat sexual**. Sempre que no sigui delictes del CP.

Vexació sexual

Altres conductes que impliquin una situació humiliant o vergonyosa amb una conducta de tipus sexual.

Elaboració pròpia a partir dels documents esmentats.

Violències sexuals: algunes dades

A l'Estat espanyol

Font: Delegació del Govern contra la violència de gènere: *Macroenquesta de violència contra la dona*, 2019.

2.802.914

dones van patir violència sexual l'any 2019

1.322.052

dones van patir violència sexual fora de l'àmbit de la parella o exparella a l'Estat l'any 2019

99.6%
de les agressions van ser comeses per homes.

En un

12.6%

dels casos va participar-hi més d'una persona.

49.6%
de les violències van succeir en més d'una ocasió.

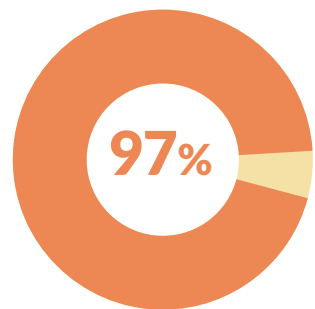

8%

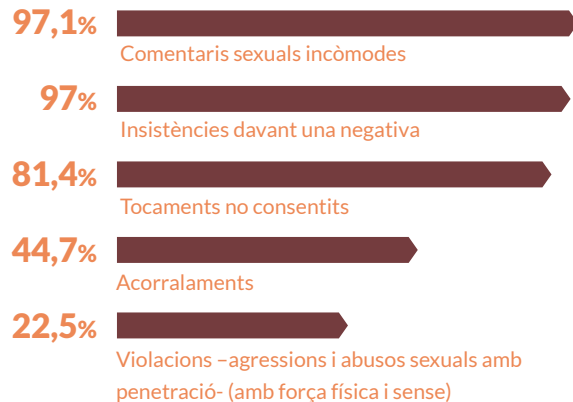
de les agredides va denunciar (a la policia, guàrdia civil o jutjats)

En contextos d'oci nocturn (a l'Estat)

Font: Fundació Salut i Comunitat: *5è Informe Noctàmbul@s*, 2018.

de dones va manifestar patir algun tipus de violència sexual

A Catalunya

508.755

dones han patit alguna violència sexual greu al llarg de la seva vida.

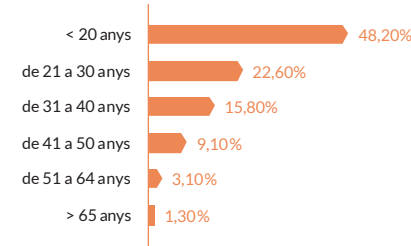
Això suposa el

13,3%

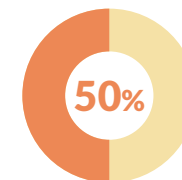
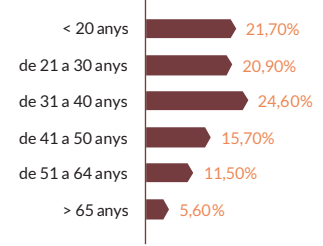
de les dones

Font: Departament d'Interior, Generalitat de Catalunya: *Enquesta de violència masclista de Catalunya*, 2016.

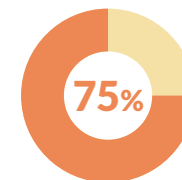
Víctimes

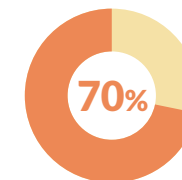
Autors

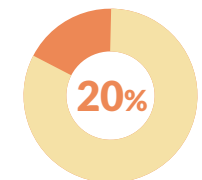
de les víctimes són menors de 20 anys

de les víctimes són dones menors de 30 anys

dels autors dels delictes sexuals són homes de fins a 40 anys

dels casos atesos a l'Hospital Clínic per violència sexual se sospita que hi havia consum de substàncies

Font: Departament d'Interior, Generalitat de Catalunya: *Prevenió de la violència sexual en la gent jove*, 2019.

Font: Hospital Clínic de Barcelona.

Algunes idees sobre violències sexuals, oci nocturn i consum d'alcohol i altres drogues

En els contextos d'oci nocturn a vegades es donen situacions de violència sexual

La configuració dels espais d'oci i els desplaçaments condicionen i limiten la llibertat de moviment de les dones als espais públics

La droga més present en situacions de violència sexual és l'alcohol

Els nois en aquests contextos es permeten fer coses que en altres espais no farien. Es dona una especial tolerància i permissivitat de les violències a través de mecanismes de **justificació**, moltes vegades amb l'**excusa del consum d'alcohol o altres drogues**.

Entre les dones hi ha una forta **percepció d'inseguretat** i per als espais públics i festius condicionada per la configuració i el **disseny androcèntric dels espais d'oci** i de l'urbanisme en general. Davant d'això, les dones despleguen un seguit d'estratègies per evitar espais, rutes i horaris així com per moderar el seu consum o amb l'objectiu d'evitar possibles situacions de violència. La falta de perspectiva de gènere en el disseny dels espais públics i locals d'oci és una de les causes d'aquesta **limitació de les llibertats** sexuals de les dones i també de la seva llibertat de consumir.

L'alcohol, com a droga depressora, per una banda pot reduir i fer desaparèixer la capacitat de reacció de la persona agredida i, per l'altra, pot actuar com a desinhibidor i facilitador per a la persona potencialment agressora. Hi ha una tendència a situar el detonant de la violència sexual en la substància i no en la subjectivitat i en el marc social sexista de qui agredeix, però el **consum d'alcohol o altres substàncies mai no és la causa de les agressions**; és un **detonant d'actituds i dinàmiques** preexistents relacionades amb la **desigualtat de gènere**.

Sovint, en els entorns d'oci, s'utilitzen imatges de cossos de dones estereotipats i hipersexualitzats com a part del producte de reclam. Això crea un imaginari que alimenta la idea que les dones són objectes (a través d'un procés de **cosificació**), la qual contribueix a **naturalitzar la violència** que s'hi exerceix. A més, quan hi ha consum de substàncies hi impera l'estereotip de l'accessibilitat sexual.

Existeix una percepció social col·lectiva, fins i tot en la jurisprudència, segons la qual, davant una situació de violència, el consum de substàncies penalitza i culpabilitza les dones i legitima i treu responsabilitat als homes. Així, el consum de drogues funciona com un atenuant per a les persones agressores i com un agreujant per a les persones agredides. És important tenir en compte i transformar aquesta **percepció diferent i desigual en funció del gènere de la persona que consumeix**.

Contràriament a l'opinió generalitzada, les agressions sexuals més freqüents són per part d'homes que les exerceixen cap a una persona amb **escassa o nul·la capacitat de reacció** por culpa d'un **consum voluntari** de substàncies. Són persones que potser no tenien la intenció de cometre una agressió, però que es troben en l'**oportunitat** de fer-la i la duen a terme. També hi ha les agressions basades en la submissió química premeditada, les quals gaudeixen de més publicitat als mitjans de comunicació, però que no són les més habituals.

Tradicionalment, i de manera generalitzada, s'ha donat una mercantilització del cos sexual de les dones

El consum culpabilitza les dones però legitima i treu responsabilitat als homes

La majoria d'agressions sexuals són de tipologia oportunista i no de tipologia premeditada

3

Quin és el marc legal i normatiu en què ens basem?

El marc legal i normatiu que pot servir d'ajuda per emmarcar les actuacions de la present Guia és el següent:

- 1 Conveni del Consell d'Europa sobre la prevenció i lluita contra la violència envers les dones i la violència domèstica (Conveni d'Istanbul)**
PREÀMBUL, CAPÍTOL III; PREVENCIÓ, I ARTICLES 25, 36 I 40 - ÀMBIT EUROPEU
- 2 Llei orgànica 10/1995, de 23 de novembre, del Codi penal**
TÍTOL VIII: DELICTES CONTRA LA LLIBERTAT I INDEMNITAT SEXUALS (ESPECIALMENT ARTICLES 178, 179, 180, 181 I 183) - ÀMBIT ESTATAL
- 3 Llei orgànica 1/2004, de 28 de desembre, de mesures de protecció integral contra la violència de gènere**
TÍTOL I: MESURES DE SENSIBILITZACIÓ, PREVENCIÓ I DETECCIÓ - ÀMBIT ESTATAL
- 4 Llei orgànica 4/2015, de 30 de març, de Protecció de la seguretat ciutadana**
ÀMBIT ESTATAL
- 5 Llei 5/2008, del 24 d'abril, del dret de les dones a erradicar la violència masclista**
TÍTOL II: DE LA PREVENCIÓ, LA DETECCIÓ I L'ERRADICACIÓ DE LA VIOLÈNCIA MASCLISTA - ÀMBIT CATALÀ
- 6 Llei 17/2020, del 22 de desembre, de modificació de la Llei 5/2008, del dret de les dones a erradicar la violència masclista**
ÀMBIT CATALÀ
- 7 Llei 11/2009, del 6 de juliol, de regulació administrativa dels espectacles públics i les activitats recreatives**
ÀMBIT CATALÀ
- 8 Llei 11/2014, del 10 d'octubre, per a garantir els drets de lesbianes, gais, bisexuals, transgènere i intersexuals i per a eradicar l'homofòbia, la bifòbia i la transfòbia**
CAPÍTOL II: SECTORS D'INTERVENCIÓ (ARTICLE 14 EN ESPECIAL) - ÀMBIT CATALÀ
- 9 Llei 17/2015, del 21 de juliol, d'igualtat efectiva de dones i homes**
ESPECIALMENT CAPÍTOL IV: POLÍTiques PÚBLIQUES PER A PROMOURE LA IGUALTAT EFECTIVA DE DONES I HOMES - ÀMBIT CATALÀ
- 10 Protocol per a l'abordatge de la violència masclista en l'àmbit de la salut a Catalunya**
DOCUMENTS OPERATIUS ESPECÍFICS: DOCUMENT OPERATIU DE DROGODEPENDÈNCIES I DOCUMENT OPERATIU DE VIOLÈNCIA SEXUAL - ÀMBIT CATALÀ
- 11 Protocol de seguretat contra les violències sexuals en entorns d'oci (2019)**
COMPLET - ÀMBIT CATALÀ

4

Què cal fer per abordar les violències sexuals als espais d'oci?

1 Preguntar-se quin model d'oci estem oferint i si estem promovent uns espais lliures de sexisme

Abans de començar, hem de fer una reflexió sobre el grau d'incorporació de la perspectiva de gènere i de promoció d'espais lliures de sexisme i violències sexuals al nostre establiment. Hi ha moltes preguntes que ens podem fer, però aquí us deixem algunes de les més rellevants:

En alguns formats publicitaris (especialment en la cartelleria) es fa ús del cos de les dones, cosificant-lo i sexualitzant-lo com a reclam per vendre el producte. També es dissenyen promocions amb lògiques i dinàmiques masculistes. **Evitem-ho per construir una societat més justa per a tots i totes.**

Fomentem la sexualització de les dones en la publicitat promocional?

Cada cop són menys les discoteques i altres locals que diferencien preus per a homes i dones però encara les trobem. El preu desigual en funció del gènere respon al fet que l'home es considera consumidor i la dona objecte de consum. No fer pagar a les dones per un producte és una pràctica paternalista i objectualitzadora cap a elles. **Prioritzem la igualtat.**

Donem un tracte diferencial entre homes i dones pel que fa al preu de l'entrada, de les begudes o de qualsevol altre servei de l'establiment?

La segregació d'activitats per gènere és una pràctica en la societat en general que es reproduceix als locals i altres espais d'oci nocturn. Encara hi ha feines considerades "per a dones" i feines "per a homes" que reforcen els estereotips de gènere, la qual cosa és la base de les desigualtats i les violències. **Promovem l'equitat i una visió no segregada del treball.**

Fomentem la paritat en els processos de contractació relacionats amb les activitats i serveis de l'establiment?

Si ens posicionem públicament en contra del sexisme, l'assetjament, les agressions sexuals així com d'altres comportaments racistes, homòfobs o trànsfobs, promourem unes festes lliures de violència i plenes de respecte. **Fem saber que estem a favor del bon rotllo i la diversió.**

Hi ha cartelleria visible als locals que expliciti que no es permet cap mena de comportament sexista?

Disposem d'un protocol específic per abordar les violències sexuals?

Si no estem preparats i preparades per fer front a les violències sexuals, és difícil tant prevenir-les com respondre davant d'aquestes situacions. Recomanem crear i aplicar un protocol d'abordatge de les violències sexuals al vostre local -que tingui en compte com intervenir-hi quan hi ha consum de substàncies- o adherir-se als protocols que han estat creats des de les administracions públiques.

Planifiquem i cuidem el personal i la clientela.

Tenim personal format en perspectiva de gènere i violències masclistes?

Promovem la seva formació? El desconeixement i la desinformació són, en gran mesura, causes de la normalització i invisibilització de les violències sexuals. Una bona idea per combatre-ho és complementar les formacions que es fan habitualment als espais (dispensació responsable d'alcohol, primers auxilis...) amb formacions sobre consum de drogues i violència sexual en contextos d'oci nocturn per al personal. **Formem-nos i fomentem amb coneixement unes festes lliures de sexisme.**

2 Establir uns principis fonamentals d'actuació per abordar les violències sexuals

Per atendre les diferents situacions de violències sexuals que es poden produir als espais d'oci festiu, cal que tot l'equip de professionals de l'establiment tingui clars uns principis bàsics sota els quals es basarà la manera d'actuar.

Principis amb els quals es fonamenten les accions proposades en aquest document:

1 Espais de llibertat i seguretat

La festa ha de ser un espai de gaudi, de compartir i de promoció del respecte. Els agents implicats en l'oci nocturn han d'oferir espais on totes les persones que hi participen puguin fer-ho de forma **segura, lliure i sense patir cap tipus de discriminació**, garantint els drets i les llibertats. El consum de substàncies ha de formar part d'aquesta llibertat sempre que no suposi un dany per a la mateixa persona o d'altres.

2 Prevenció

És fonamental que el gruix d'intervencions s'orientin a evitar o reduir les creences, els comportaments i les actituds sexistes mitjançant la **sensibilització**.

3 Equitat de gènere

S'ha d'incloure la perspectiva de gènere en l'àmbit de l'oci nocturn i promoure una **igualtat efectiva i real entre dones i homes** des de la mirada de l'equitat, en que es prioritzin accions positives per a les dones.

4 Atenció a la diversitat LGTBI

Cal visibilitzar i contribuir a **desestigmatitzar** les persones dels col·lectius LGTBI i adaptar les accions a les problemàtiques concretes que puguin tenir en els entorns festius i d'oci nocturn.

5 Rebuig de les agressions

El posicionament contra les violències sexuals ha de ser ferm, contundent i de **resposta comunitària** sobre totes les diferents formes d'agressions masclistes, sexuals i LGTBIfòbiques.

6 Sensibilitat, cura, bon tracte i no culpabilització

Totes les accions s'han d'entendre des de la mirada que les violències de gènere són un problema sistèmic i molt greu a la nostra societat, no són fets puntuals. Cal tenir empatia cap a les persones que pateixen agressions i fomentar-hi la cura i el bon tracte, sense culpabilitzar-les ni responsabilitzar-les en cap cas de les violències que pateixen. El consum de substàncies tampoc ha de ser una qüestió que les vulnerabilitzi.

7 Corresponsabilitat

Totes les persones que formen part de l'àmbit de l'oci nocturn, ja siguin persones empresàries, agents de seguretat, cambreres i cambrers, programadores culturals, DJ, ens administratius, etc. han de ser agents actius en pro de la llibertat i han d'actuar davant de qualsevol forma de discriminació i/o violència que es pugui produir. Les accions han de promoure el suport mutu i la solidaritat.

8 Confidencialitat

S'ha de garantir el dret a la privacitat i el dret a la protecció de les dades personals que es tinguin coneixement en virtut dels fets.

3 Planificar i aplicar accions segons els eixos d'actuació

Per tal de facilitar i endreçar les accions que es poden aplicar als locals i altres espais d'oci nocturn, aquestes es classifiquen segons els eixos d'actuació que marca la Llei 5/2008 del dret de les dones a erradicar les violències masclistes, els quals són: prevenció, detecció, atenció i recuperació.

Els 4 eixos d'actuació

És important tenir en compte que, de tot el llistat d'accions que es proposen en el present document, cada establiment ha de definir el grau d'implementació de les accions en funció de:

- **Recursos disponibles:** tant en el mateix establiment com en el context en què s'ubica, considerant també les accions desplegades a altres espais d'oci nocturn del territori, entitats, organismes públics: ajuntament en què s'ubica el local, administracions supralocals, etc. Per exemple, si no es pot fer una campanya preventiva pròpia, pot fer-se'n ús d'una que l'administració del territori ja estigui aplicant.
- **Voluntat d'oferir un model d'oci lliure de sexisme:** després de fer-se les preguntes de l'apartat a) del present document o altres que es considerin rellevants, l'establiment ha de definir fins a quin punt vol promoure la perspectiva de gènere en el seu funcionament.

Posteriorment, s'han de planificar i definir:

- Les **accions prioritàries** a dur a terme
- Els **actors responsables** de dur-les a terme
- La **temporalitat** per aplicar-les

EIX 1 Prevenció i sensibilització

Prevenció és el "conjunt d'accions encaminades a **evitar** o **reduir** la incidència de la problemàtica de la **violència masclista** per mitjà de la reducció dels factors de risc, a fi d'impendir-ne la normalització, i a **sensibilitzar la ciutadania**, especialment les dones, en el sentit que cap forma de violència no és justificable ni tolerable".

Lei 5/2008 del dret de les dones a erradicar la violència masclista

Què podem fer per prevenir-ho?

1 Formar a tot el personal de l'espai d'oci

És fonamental garantir una formació obligatòria per sensibilitzar a tot el personal sobre **prevenció, detecció i actuació davant de violències sexuals** en espais festius, afavorir la seva capacitat d'identificació de qualsevol forma de violència i dotar d'eines per actuar davant de casos d'assetjament o agressió i derivar-los.

2 Elaborar un diagnòstic sobre les dinàmiques concretes de les violències sexuals a l'establiment i el seu entorn

El coneixement sobre la realitat concreta de les violències sexuals a l'espai i als voltants ens permetrà dissenyar accions adaptades a les especificitats del territori. Les violències no es donen ni desenvolupen de la mateixa manera en un local petit al centre d'una gran ciutat, per exemple, que en una discoteca als afores d'una zona rural. Per això, efectuar-hi una **recerca quantitativa i qualitativa**, amb acompanyament d'una consultoria especialitzada, afavorirà unes estratègies preventives més adequades.

3 Elaborar un protocol propi d'actuació conjuntament amb el personal de l'espai d'oci i capacitar-los perquè el puguin aplicar

Disposar d'un protocol adaptat a les característiques de l'establiment, i amb **metodologies participatives** on tots els actors implicats en l'espai hi participin, és la mesura ideal per fer front a les violències sexuals. En cas que no es disposin dels recursos per fer-ho, recomanem l'adhesió de l'establiment al protocol municipal, si n'hi ha, i/o al "Protocol contra les violències sexuals en entorns d'oci" del Departament d'Interior de la Generalitat de Catalunya.

4 Elaborar una campanya de sensibilització i comunicació

És important explicar quines formes de violències sexuals no estan permeses al local i oferir suport i ajuda a les persones que puguin ser-hi agredides. La campanya ha de tenir una **imatge** corporativa, un eslògan amb **missatge principal i missatges específics** en funció de les temàtiques o espais. Pot constar de diferents **materials** com ara: cartells, vídeos, fullets, manifest i productes de marxandatge com gots, polseres, banderoles, samarretes, etc.

5 Analitzar els espais més sensibles dels establiments d'oci com les zones fosques o de difícil visibilitat

Recomanem analitzar els espais amb l'acompanyament d'entitats d'urbanistes amb mirada de gènere per poder millorar-los i augmentar així la percepció de seguretat de les dones i les persones LGTBI. També es poden generar **dispositius específics** com ara punts lila o altres espais als quals les persones agredides o que busquin informació puguin adreçar-se. És important que en entrar al local sigui visible el lloc on demanar ajuda en cas de patir algun tipus de violència sexual.

6 Promoure una programació no sexista

És important promoure la presència de dones i persones LGTBI en la programació, difondre continguts no masclistes, fomentar la diversitat d'activitats des de la **interseccionalitat** així com afavorir el trencament dels rols estereotipats de gènere en el desenvolupament de les activitats.

EIX 2

Detecció: Quines són les situacions de violència sexual més habituals que podem detectar-hi?

Detecció és la "posada en funcionament de diferents instruments teòrics i tècnics que permetin **identificar i fer visible** la problemàtica de la violència masclista, tant si apareix de manera precoç com de manera estable, i que permetin també **conèixer les situacions** en les quals s'ha d'intervenir, per tal d'evitar-ne el desenvolupament i la cronicitat".

Llei 5/2008 del dret de les dones a erradicar la violència masclista

Cal fomentar que totes les persones que interaccionen a la festa siguin **agents actius que puguin detectar, denunciar i actuar** davant de situacions de violència sexual. El personal que treballa a l'establiment ha de conèixer les diferents formes de violència sexual que poden patir les dones i les persones LGTBI en aquests espais a fi d'identificar-les i contribuir a la seva erradicació.

És important incorporar a la mirada la sensibilitat per parar atenció a les dinàmiques que s'estan produint als espais: una fotografia del moment de la festa, entendre què està passant, quina activitat s'hi està desenvolupant, els actors que hi intervenen, les relacions que hi ha entre les persones, etc. Quan es detecta una agressió, cal preguntar-se:

- On està passant?
- Qui està patint l'agressió i qui l'està exercint?
- Quina relació hi ha entre aquestes persones?
- En quin estat es troben aquestes persones?

Les principals formes de violència sexual, algunes especialment normalitzades, que tenen lloc en espais d'oci nocturn són:

- 1 Mirades sexuades no desitjades i continuades**
Persona o grup de persones que no paren de mirar d'una manera desagradable i constant, normalment amb la intenció de sexualitzar el cos de l'altre —cosa que li generarà incomoditat— o per riure-se'n.
- 2 Comentaris sexuats no desitjats o masclistes, lesbofòbics, bifòbics, gaifòbics i transfòbics**
Els coneguts popularment com a floretes, "piropos", o comentaris que vagin en la direcció de valorar el cos de les dones i els siguin desagradables. També comentaris de mofa o de menyspreu pels comportaments pel fet de ser dona o per LGBTIfòbia.
- 3 Invasió continuada de l'espai vital**
Comportament invasiu continuat i voluntari que genera incomoditat en la persona o persones que el pateixen.

4

Tocaments puntuals o continus no desitjats

Tocar una altra persona sense que ho vulgui. Encara que sigui un fet puntual, també s'ha de tenir en compte.

5

Acorralaments

Posar impediments perquè una persona no es pugui moure lliurement. Pot ser exercit per una persona o per un grup de persones.

6

Violació amb intimidació i/o amb violència física

Obligar a realitzar una pràctica sexual amb penetració bucal, vaginal o anal. No hi ha desig ni consentiment per part de la persona que la pateix. Pot ser mitjançant altres formes de violència que no només la física: violència psicològica (intimidacions, xantatges, pressions, submissió química...), violència ambiental, violència econòmica, violència simbòlica, etc.

EIX 3

Atenció: Com hem d'atendre la persona agredida i actuar davant la persona agressora?

Atenció és el "conjunt d'accions destinades a una persona perquè pugui **superar** les situacions i les conseqüències generades per l'abús en els àmbits personal, familiar i social, tot garantint la seva **seguretat** i facilitant-li la **informació** necessària sobre els recursos i els procediments perquè pugui resoldre la situació".

Llei 5/2008 del dret de les dones a erradicar la violència masclista

Els **aspectes previs** a tenir en compte a l'hora d'actuar quan es dona una situació de violència sexual a l'espai d'oci nocturn o al seu volant són:

Informació rigorosa

La informació ha d'arribar de primera mà abans d'iniciar l'actuació. Cal evitar i tallar rumors. Cal garantir-ne la **confidencialitat**.

Respecte de la voluntat de la persona agredida

Només en casos de risc d'integritat física de la persona agredida es pot actuar sense que n'hagi expressat la voluntat, i sempre a través dels serveis de seguretat.

No qüestionament de l'agressió

Es recull la informació i es traspasa sense fer un judici sobre l'agressió.

Definició de rols i treball en equip

L'establiment ha de definir quines persones lideraran les actuacions (**cal que n'hagin rebut prèviament formació**) i fomentar una resposta coordinada entre tots els agents de l'espai d'oci nocturn.

Actitud curosa amb la persona agredida i ferma amb l'agressora

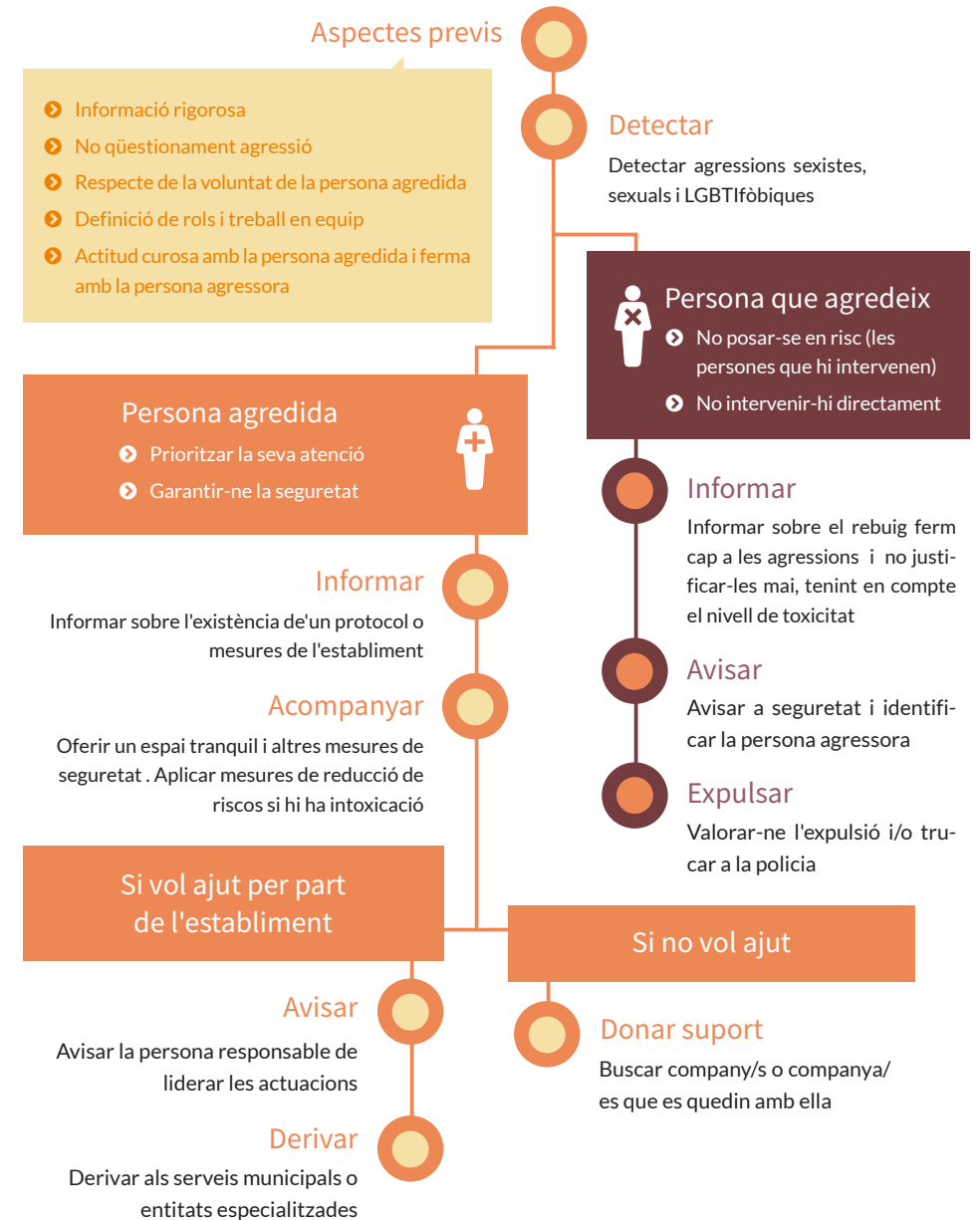
- De bon tracte, suport mutu, respectuosa i d'escolta activa amb la persona agredida.
- Actitud ferma, de rebuig però no violenta, dialogant i assertiva amb la persona que exerceix l'agressió.

Els passos a seguir quan ens trobem davant d'un cas d'assetjament o agressió són:

- 1 Detectar** Es detecta qualsevol de les situacions definides en aquesta o una altra de caire **sexista, sexual o LGTBIfòbiques**.
Si es detecta una situació d'emergència, es truca a emergències o s'avisava el personal de seguretat. Mai no s'han de prioritzar les persones agressores. **S'ha de prioritzar la seguretat de la persona agredida.**
- 2 Informar**
 - A la **persona agredida** se li informa que l'establiment disposa d'un protocol o, en cas que no en tingui, que té planificada certes accions d'abordatge de les violències i que pot demanar ajuda i acompanyament per part del personal.
 - A la **persona o persones agressores** se'ls informa sobre el rebuig ferm cap a les agressions sexuals per part de l'establiment i no es justifica de cap manera l'agressió.
- 3 Acompanyar** A la **persona agredida** se li ofereix **un espai tranquil** i mesures que afavoreixin la seva seguretat. Si la persona desitja que el personal de l'establiment encarregat de gestionar l'agressió l'acompanyi, se l'acompanya. En cas contrari, es busca una companya o company perquè es quedi amb ella a l'espai tranquil. **Mai no es deixa sola la persona que ha patit l'agressió.**
- 4 Avisar** En funció dels rols que s'hagin definit prèviament, s'ha d'avisar la persona responsable de liderar les actuacions perquè pugui:

 - Derivar la **persona agredida** als recursos especialitzats (punt següent)
 - Actuar davant la **persona agressora**:
 - Avisant a seguretat i identificant la persona o persones agressores
 - Valorant l'expulsió si la persona no mostra una actitud col·laborativa o respectuosa.
 - Valorant si es necessita una intervenció policial. En aquest cas, es trucaria als cossos de seguretat pública
- 5 Derivar** Informar la **persona agredida** de les opcions que ofereix el **circuit d'atenció**, suport, derivació i recuperació a les persones que han patit agressions dels municipis. Traspasar els **recursos** que s'hagin elaborat per part de l'establiment (full informatiu per a les persones que hagin patit agressions, resum de recursos, etc.).

Aleshores, seguint els passos anteriorment detallats, es proposa aquest circuit d'actuació, que s'hauria d'adaptar a les especificitats de l'espai d'oci nocturn:

EIX 4

Recuperació: Com podem afavorir la recuperació i acompanyar la persona agredida?

Recuperació és "l'etapa del cicle personal i social d'una dona que ha viscut situacions de violència. S'hi produeix el restabliment de tots els àmbits danyats per la situació viscuda".

Llei 5/2008 del dret de les dones a erradicar la violència masclista

L'objectiu d'aquest eix és garantir que, si la persona que ha patit l'agressió vol **continuar a la festa**, ho pugui fer amb total comoditat. Per això, s'ha de:

- Verbalitzar **l'actitud de rebuig cap a l'agressió** i cap a les persones agressores per part de l'organització, per tal que la persona agredida se senti **ajudada, valorada i acompanyada**.
- Traslladar tota la informació disponible sobre els **recursos de recuperació** municipals i entitats o col·lectius especialitzats del territori. Per això, seria convenient elaborar un **full informatiu i/o un fullet amb el resum del circuit municipal**.

Si la persona necessita suport psicològic, mèdic o legal se l'ha de derivar als serveis oficials corresponents, que seran diferents en funció del municipi o l'àmbit d'actuació. De manera general són:

- Servei d'Informació i Atenció a les Dones (SIAD)
- Servei d'Intervenció Especialitzada (SIE)
- Centre d'Atenció Primària
- Hospital
- Emergències
- Guàrdia Urbana
- Mossos d'Esquadra: 012
- Telèfon d'atenció 24 hores a la violència masclista: 900900120

També es pot comptar amb les entitats i col·lectius del territori especialitzats en l'abordatge i acompanyament en casos de violències sexuals.

Per acabar, i per afavorir la reparació de la persona agredida, en cas que ella vulgui, i si és un cas que es considera de gravetat, l'establiment pot fer un comunicat públic davant d'una agressió a l'espai.

4 Valorar si les accions estan funcionant o cal millorar-les

Avaluar les accions que planifiquem i apliquem és fonamental per millorar i entendre que el protocol, la guia d'actuació o les accions que haguem decidit desplegar són instruments vius sotmesos a revisió constant.

Per optimitzar les dinàmiques d'abordatge i actuació davant les violències sexuals proposem:

- **Definir uns indicadors per valorar si les accions estan funcionant:** analitzar si els rols establerts afavoreixen el compliment dels objectius, si les accions proposades són les més adients segons el tipus d'establiment o lògiques del territori, si el circuit d'actuació aplicat és el més adequat, etc.
- **Revisar que les accions estan donant resultats positius:** indagar si les violències sexuals es denuncien, si les persones que pateixen violències sexuals a l'espai festiu se senten acompanyades, si es fa una bona derivació que afavoreixi la reparació i recuperació de les persones agredides, etc.
- **Establir sinèrgies amb les administracions locals:** coordinar-se amb els diferents agents del circuit d'abordatge de les violències per fomentar un treball en xarxa col·laboratiu, àgil i coherent.

Resum dels passos a seguir

1

Quin model d'oci ofereix l'establiment?

- › Sexisme a la publicitat: imatge, missatges, promocions, etc.?
- › Tracte diferencial i desigual a homes i dones?
- › Paritat en el processos de contractació?
- › Cartelleria de rebuig als comportaments sexistes i d'altres?
- › Protocol d'abordatge de les violències sexuals?
- › Personal format en perspectiva de gènere i violències masclistes?

2

Quins principis fonamentals podem promoure per prevenir i actuar davant les violències sexuals?

- › Espais de llibertat i seguretat
- › Prevenció
- › Equitat de gènere
- › Atenció a la diversitat LGTBI
- › Rebuig de les agressions
- › Sensibilitat, cura, bon tracte i no culpabilització
- › Corresponsabilitat
- › Confidencialitat

3

Quines accions podem dur a terme?

- › Prevenció
- › Detecció
- › Atenció
- › Recuperació

4

Com valorem si les accions aplicades estan funcionant?

- › Definir uns indicadors per valorar si les accions estan funcionant
- › Revisar que les accions estan donant resultats positius
- › Establir sinergies amb les administracions locals

1 **Prevenció**
Com prevenim?

2 **Detecció**
Què podem detectar ?

3 **Atenció**
Com atenem a les persones agredides i actuem davant agressores?

4 **Recuperació**
Com afavorim la recuperació de persones agredides?

- › Formar el personal
- › Elaborar un diagnòstic
- › Elaborar un protocol propi i/o adherir-se al protocol de seguretat del Departament d'Interior
- › Elaborar una campanya de sensibilització i comunicació
- › Analitzar els espais més sensibles de l'establiment
- › Promoure una programació musical no sexista

- › Mirades sexuals continuades no desitjades
- › Comentaris sexuals no desitjats i assetjament verbal
- › Tocaments puntuals i continuats no desitjats
- › Invasió continuada de l'espai vital
- › Acorralaments
- › Violació amb intimidació i/o amb violència física
- › Alts nivells d'intoxicació per substàncies

ASPECTES PREVIS

- › Informació rigorosa, si ho permet el nivell de toxicitat
- › No qüestionar l'agressió
- › Respectar la voluntat de la persona agredida
- › Definició de rols i treball en equip
- › Actitud curosa amb la persona agredida i ferma amb la persona agressora

PASSOS A SEGUIR

Detectar › Informar › Acompanyar › Avisar › Derivar

REPARACIÓ

- › Mostrar rebuig a l'agressió, suport i acompanyament a la persona agredida
- › Traslladar informació sobre recursos disponibles
- › Comunitat pública si l'agressió es considera de gravetat

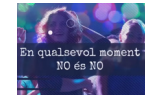
DERIVACIÓ

Derivar als serveis especialitzats institucionals i del tercer sector: SIAD, SIE, CAP, policia, entitats, etc.

5

Recull de recursos

Campanyes

Alcohol, drogues i agressions sexuals en l'àmbit de l'oci nocturn | Sub-direcció General de Drogodependències, ASPC, 2016.

Les dones tenim dret a viure lliures de violències sexuals. #LliuresISensePor | Institut Català de les Dones, 2017.

#ÉsViolènciaSexual | Observatori Noctàmbul@s, FSC, 2018.

#Malamente | Agència Catalana de la Joventut, 2019.

No en passem ni una | Departament d'Interior, Generalitat de Catalunya, 2019.

Estudis i guies

- **Directori de recursos per a l'abordatge de la violència masclista a Catalunya** | Institut Català de les Dones, Generalitat de Catalunya.
- **La prevenció de les agressions masclistes en contextos d'oci nocturn** | Sub-direcció General de Drogodependències -ASPC- i Spora Consultoria Social, 2018.
- **Prevenció de la violència sexual en la gent jove** | Departament d'Interior, Generalitat de Catalunya, 2019.
- **Informes Noctàmbul@s** | Fundació Salut i Comunitat, 2013 - 2018.
- **Guia 7 pasos para construir un plan de abordaje de las violencias sexuales en espacios festivos (2020)** | Fundació Salut i Comunitat, 2019.
- **Guía para la elaboración de Protocolos en el abordaje de las violencias sexuales y la LGTBifobia en los espacios públicos de ocio** | Creación Positiva, 2019.
- **Noches seguras para todas** | Federación Mujeres Jóvenes, 2020.

Protocols

- **Protocol contra les violències sexuals en entorns d'oci**, Departament d'Interior | Generalitat de Catalunya, 2019.

Portals webs

- › **Violències sexuals a Catalunya (Fundació Salut i Comunitat)** | www.violenciassexuales.org
- › **Línia Drogas&Gènere (Fundació Salut i Comunitat)** | www.drogasgenero.info
- › **Perspectiva de gènere – Sub-direcció General de Drogodependències, ASPC** | drogues.gencat.cat/ca/professionals/perspectiva_de_genere_2
- › **Institut Català de les Dones** | dones.gencat.cat

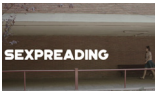
Vídeos

El sexismo también sale de fiesta | Observatori Noctàmbul@s, FSC, 2017.

No jodas la fiesta | Energy Control, ABD, 2017.

Tabú. Tu tries què t'hi jugues! | Agència Catalana de la Joventut, 2018.

Who are you? | Govern de Wellington, Nova Zelanda, 2011.

Tea Consent | Emmeline May and Blue Seat Studios, 2015.

*Quan surto de festa
vull ser lliure,
no valenta*